

VISCO Debora Serracchiani v nekdanjem taborišču na pobudo zgodovinarja Ferruccia Tassina

Naša dolžnost je rešiti kraj spomina!

Edino fašistično taborišče v Italiji, kjer so še vidni sledovi gorja, tvega uničenje. Visco je majhna furlanska vas, oddaljena le dva kilometra od Palmanove. Tam, kjer je dolgo tekla meja med latinskim in german-skim-slovanskim-madžarskimi svetom, so med prvo svetovno vojno stale barake bolnišnice, nato vojaško skladišče in kasarna. Po italijanski zasedbi Ljubljane leta 1941 so strukture na ul. Borgo Piave začeli preurejevati v taborišče za civilne internirance iz držav nekdanje Jugoslavije. Dne 20. februarja 1943 jih je vstopilo prvih tisoč, do septembra jih je bilo menda vsaj tri tisoč. Petindvajset se jih ni nikdar vrnilo domov.

Na tem kraju so slovenski in italijanski duhovniki z združenjem Concordia et Pax pred desetimi leti darovali mašo v znamenju sprave. Tako so na kulturnem način že zeleli podreti zid in stekati vezi, ki

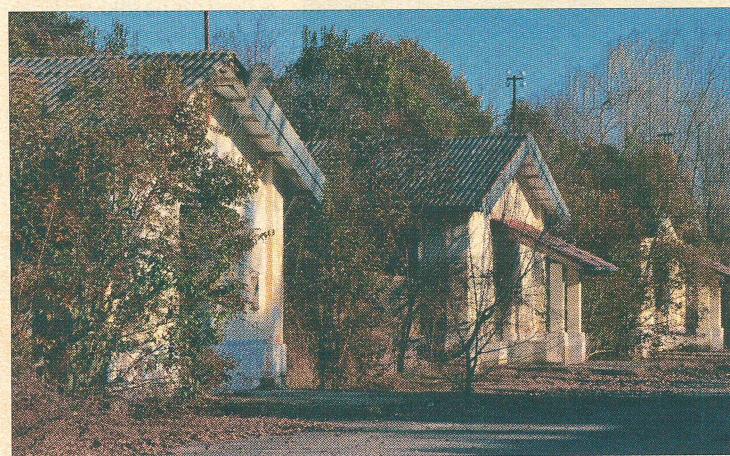
neuspelem poskušu prve dni januarja - stopil v taborišče in množici ljudi s številnimi podatki, pa tudi s prepričljivimi argumenti razložil, zakaj je ta kraj pomembno ohraniti. Ob njem je stala evropska poslanka DS Debora Serracchiani, ki išče poti do evropskih finančnih sredstev za ureditev tega kraja spomina, med drugimi pa so bili navzoči tudi deželnki svetnik Igor Gabrovec, goriški občinski svetnik Aleš Waltritsch in predsednik SSO za Goriško Walter Bandelj.

Foto DPD

v zloglasno strukturo začel pripovedovati prisotnim o tem, da je Visco edinstven primer v Italiji, saj gre za edino Ducejevo taborišče, ki še ni bilo popolnoma uničeno. Že zaradi tega ga je pomembno ohraniti. Kot spomin in opomin. Spregovoril je o temni in premalo poznani strani italijanske zgodovine, o namenu postopnega raznarodenja slovenske zemlje, o pravem etničnem čiščenju, ki je predstavljalo "norost". V taborišču so zapirali zlasti študente, mlade in izobražence, najboljše sile naroda. Medtem ko je zgodovinar vodil zbrane ljudi do srede nekdanje kasarne Sbaiz, je dalje govoril o težkih razmerah v barakah in šotorih, o ponižanju internirancev, ki so prihajali uklenjeni kot jetniki, o hrani, ki je bila zelo slaba, o pomanjkanju mleka za otroke. Res je, da ni šlo za koncentrijsko taborišče, kakršna so bila nemška, kjer so ljudi sistematično ubijali. Je pa tudi res, da interniranci niso bili na počitnicah, kot je izjavil nekdo... Citiral je zdravnika, ki je povedal, da v Viscu niso naredili nič, da bi ljudje umirali, toda zaradi težkih razmer še sami niso vedeli kaj narediti, da bi živel. Prebral je tudi nekaj pretresljivih verzov interniranca Iga Grudna, ki so kljub mrkim podobam prežete z voljo po življenju.

Množica se je nato ustavila na kraju, kjer je nekoč stala cerkvica, ki je bila večkrat porušena in kjer danes spominja samo plošča. Tam je evropska poslanka Serracchianijeva poudarila, da imamo dolžnost ne pozabiti: "Nihče ni pooblaščen, da to storiti namesto nas"! Visco zasluži pozorno občinsko upravo, saj "to je evropska zemlja". Ni dovolj dobra volja, tudi besede ne zadoščajo, "potreben je kraj, kjer se lahko učimo spomina". / DD

sta jih pretrgala sovraštvo in nasilje. Tudi pisatelj Boris Pahor se je ob obisku taborišča zavzel za njegovo ohranitev, saj, je izjavil, njegov "pomen presega italijanske meje". Zdi pa se, da bi krajevna politika na območju rada zgradila skladišča, parkirišča in še kaj ter tako izbrisala sledi preteklosti. Že nekaj let se proti takemu načinu brisanja zgodovine in spomina ostro postavlja Ferruccio Tassin, cenjen publicist in zgodovinar, prodoren izobraženec in vnet zagonovnik načela, da smo to, kar smo bili, in kulturnega bogastva, ki se rojeva iz sožitja. Sam se je rodil v Viscu leta po žalostni izkušnji svoje vasi. Na dan spomina, 27. januarja, je kot koordinator združenja Terre di confine - po

Z reprodukcijo risbe taborišča v roki in z odločnostjo ter željo po pravičnosti je Tassin že pri vhodu

ki bo poskrbel za primerno glasbo. Poleg tega pripravljam tretjo izdajo svoje knjige Sul confine dell'impero s pordenonsko založbo Biblioteca dell'immagine. Zanimiv je tudi dnevnik poročnika zdravnika, ki je deloval na Rabu; v tem času ga prepisujem. To bo prava novost na vsedržavnih ravni, izšla bo pri videmski založbi Gaspari. Z zgodovinskimi raziskovalnimi središčem Gasparini iz Gradišča pa imamo v načrtu primerno komentirano izdajo zvezka z besedili in risbami internirane dekllice, iz katerega je razvidno, kako so jo v tretjem razredu osnovne šole indoktrinirali: govorili so o rasi in večvrednosti. Naš cilj je vedno isti"!

Druge pobude

Zgodovinarja Ferruccia Tassina, ki je pravi vulkan idej, smo vprašali, kateri so naslednji koraki v prizadevanjih teh, ki želijo rešiti nekdanje taborišče v Viscu. "Če bo evropska poslanka Serracchianijeva našla evropska finančna sredstva za ohranitev kraja spomina, bi moralo nato spomeniško varstvo določiti smernice, kaj lahko naredimo". In druge pobude? "Prišel je fotograf mednarodnega slovesa, Claude Andreini, ki bo pripravil filmski posnetek na podlagi fotografij. Govoril sem tudi že z zanim skladateljem Orlandom Dipiazza,

